

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 140.9:342.8-048.58

DOI: 10.33663/1563-3349-2019-86-244

I. М. ГІОАНЕ

ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОГО СУПРОВОДУ ПОЛІТИЧНОГО ВИБОРУ

Розглядається визначення філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції. Автор доводить, що варто враховувати безпосередній зв'язок феномена політичного вибору (і відповідно – самої процедури виборів) із певним типом політичної системи, що існує в державі. Політичний вибір у новітню добу постав об'єктом вивчення політичної науки, яка запропонувала низку дослідницьких підходів до його сутності: соціологічний, соціально-психологічний, раціонально-поведінковий. Проблеми філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції охоплюють інституційні, законодавчі, нормативно-правові проблеми здійснення політичного вибору. Різниця у вирішенні зазначених проблем у тоталітарних, авторитарних, демократичних політичних системах дає змогу визначати певну конфігурацію змістовності політичного вибору залежно від конкретних умов. Головними критеріями такої конфігурації постають права культура і правовий менталітет, утвердження яких створює підґрунтя для функціонування інститутів правової держави. Поза межами правової регуляції політичний вибір втрачає реальну змістовність.

Ключові слова: людина, політика, політичний вибір, світоглядні установки вибору, культура політичного вибору.

Gioane Iryna. Philosophy of legal support of political choice

For the determining the configuration of a content of the philosophy of political choice in the context of its legal regulation, it is necessary first of all to take in

consideration the direct connection of the phenomenon of political choice (and accordingly the procedure of elections) with a certain type of political system existing in the state. If the basis of the political structure of the state is totalitarianism or oligarchy, then the legal culture in it will be controlled and characterized by numerous violations of human rights and freedoms. The political choice in totalitarian systems is actually nullified as the elections become a tool for the realization of the domination of a certain political force, under the strict control of the party and state bodies. Accordingly, the opposition has no opportunity to participate in the elections and express their views. This eliminates the alternative as a necessary condition for real political choice. The dissident movements may become the most important manifestation of political choice, opposition to the ruling regime in a totalitarian society. The definition of theoretical and methodological foundations of study of the philosophy of political choice which involves a comprehensive description of this phenomenon is considered. Political choice in the modern age was the object of studying political science, which offered a number of research approaches to its essence: sociological, socio-psychological, rational-behavioral. Problems of the philosophy of political choice in the context of its legal regulation cover the institutional, legislative, regulatory and legal problems of political choice.

Key words: *person, politics, political choice, challenging outlook statements, political culture choice.*

На відміну від тоталітарних політичних систем в авторитарних політична опозиція має обмежені можливості для існування й артикуляції своїх поглядів. Опозиційні політичні партії здобувають право на легальне існування. Контроль над політичним вибором в авторитарних системах не є таким витонченим та досконалим, як при тоталітаризмі. Результати виборів, які не ставлять під сумнів підтримку прорежимної партії чи коаліції, водночас можуть засвідчувати різний рівень їх підтримки виборцями. Відповідно варто зазначити, що, на думку Ю.Р. Шведа, «в авторитарних політичних системах політичне змагання більшою мірою, ніж у тоталітарних, наближається до демократичного ідеалу, визначеного вільними виборами. Крім того, виборче право в авторитарних політичних системах реформується таким чином, щоб громадяни мали враження, що воно наближається до демократичних стандартів»¹.

Таким чином, конфігурація змістовності філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції в тоталітарних та авторитарних політичних системах має певні відмінності. Проте, як вважає М.А. Бучин, «спільним для них є та риса, що

в недемократичних політичних режимах інститут виборів перетворюється на формальність, необхідну для створення позитивного іміджу влади як ліберальної структури та пропаганди демократичних устремлінь тоталітарних й авторитарних правителів»².

Проблеми правового супроводу політичного вибору розглядалися у дослідженнях сучасних учених – В. Андрущенка, А. Абишевої, В. Бабкіна, О. Бабкіної, В. Беха, С. Бульбеньюк, В. Воронкової, М. Головатого, І. Кресіної, В. Корнієнка, Д. Леонтєва, М. Михальченка, Р. Олексенко, П. Сліпець та ін.

За умов переходу суспільства до демократії відбувається ослаблення репресивного механізму держави. При цьому миттєво відшукати адекватну заміну страху, що є психологічною опорою недемократичних режимів, виявляється досить складно. Внаслідок цього виникає проблемна ситуація: громадяни, втративши «священний острах» перед державою, починають досить критично ставитися й до державного апарату, і до встановлення ним правил поведінки. Звільнившись від остраху перед неминучістю покарання, громадяни починають порівнювати свою поведінку не із загальнозначущими правилами, закріпленими в нормах права, а з очікуваною вигодою. Як показано в роботі Є.Скрипник, «за такої ситуації право втрачає свою загальну значущість і результативність. Відповідно посилюється правовий нігілізм, що являє собою масове невиконання правових норм, правове безкультур'я, відкидання або ігнорування права, правових цінностей, зневажливе ставлення до правових традицій»³.

Як зазначає Н.О. Волковицька, «найпоширенішими формами правового нігілізму є: недотримання і невиконання вимог законів та інших нормативно-правових актів; підміна законності політичною, ідеологічною чи прагматичною доцільністю; ототожнення права з фактичною доцільністю владних структур; відсутність поваги до суду»⁴.

У царині політичного вибору своєрідним виявом позиції правового нігілізму, на нашу думку, постає абсентеїзм – байдуже ставлення громадян до реалізації своїх політичних прав та обов'язків, що проявляється передусім в ухилянні від участі в голосуванні на виборах. На основі аналізу всіх чинників, які визначають рівень абсентеїзму, М. Бучин поділяє їх на чотири

групи: «суб'єктивні (вік, стать, рівень прибутків і соціальний статус, місце проживання, освіта, рівень політичної культури); об'єктивні (соціальні, економічні, політичні); кон'юнктурні (погодні умови, сімейні обставини, непередбачувані події); ініціативні (цілеспрямований вплив окремих політичних сил на електорат з метою збільшення чи зменшення явки на виборах)»⁵.

У демократичному суспільстві визначення адекватної конфігурації змістовності філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції передбачає необхідність подолання як правового нігілізму, так і абсентеїзму. Тим самим створюються умови для зростання правової культури, одним зі складників якої постає здатність до усвідомленого вибору. У зв'язку з цим важливе місце у структурі демократичних механізмів політики посідають об'єктивні та суб'єктивні чинники, які здатні стимулювати свідомий політичний вибір громадян, що відповідатиме рівню їх політико-правової культури. Зокрема, В. Носков відзначає, що до них належать: «вагомість економічної кон'юнктури, на ґрунті якої розгортається політична виборча кампанія; динаміка соціальних настроїв, яким притаманне коливання протягом електоральної кампанії; механізми розгортання кампанії, передусім орієнтовані на використання раціональних мотивів, але слід враховувати й емоційні імпульси; психологічні елементи виборчої інженерії, що мають спиратися на образні креативні форми, мистецькі акції, зрозумілі гасла, яскраві символи; формування позитивної харизми кандидатів — через уміння поводитися публічно, манеру спілкування, риторичку, яскравість політичних промов і політичне рекламування «людських якостей»; тактика зваженого використання інформаційних технологій для ведення політичної агітації, просування інформації, впливу на масову та індивідуальну свідомість виборців»⁶.

У демократичних політичних системах між виборами та демократією існує нерозривний зв'язок: поза виборами, поза відкритим змаганням соціальних сил і політичних груп за владу демократії як такої не існує. Правовий компонент політичного вибору, як показано у роботі М.І. Козюбри, дає змогу «підпорядкувати неминучі при конструюванні виборчої системи елементи політичної доцільності та політичні чинники досягненню основної мети виборів — забезпечити виборцям вільне волевиявлен-

ня, гарантувати їхні права і свободи»⁷. Тому, зокрема, до критеріїв вибору виборчої системи останнім часом частіше додаються «правові критерії, серед яких на перше місце висувається забезпечення дотримання основних принципів виборчого права»⁸, як стверджує Ю.Б. Ключковський. На нашу думку, будь-яка виборча система у демократичному суспільстві має бути підпорядкована меті забезпечення демократичних принципів виборчого права.

Конкурентні вибори постають сутнісною рисою демократії і одним із критеріїв, що відрізняє демократичну конфігурацію змістовності політичного вибору. Уряд, що виникає в результаті загальних та вільних виборів, визнається як легітимний та демократичний. Як зазначає Ю.Р. Шведа, конкурентні вибори легітимізують політичну систему як «цілісність у двох аспектах: легітимізаційна формула, яка через процедуру виборів формує систему здійснення влади; легітимізація у сфері свідомості, яка стосується діяльності політичної системи, де джерелом політичного лідерства є вільні вибори»⁹.

На думку В. Співака, аналіз конфігурації змістовності філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції дає підстави дослідникам для виокремлення двох основних типів правової культури, приналежність до кожного з яких визначається специфікою функціонування політико-правової системи країни, особливостями національного політичного режиму, своєрідністю правових традицій: «відкриті правові культури, які у своєму розвитку взаємодіють з іншими правовими культурами, сприймаючи, опрацьовуючи і закріплюючи для себе надбання інших правових традицій, що зумовлює універсалізацію національних правових культур, поступове перетворення їх на демократичну правову культуру; закриті правові культури, які важче вступають у діалог з іншими правовими традиціями, обмежують сприйняття досягнень інших правових культур та стверджують власний правовий розвиток як єдино вірний і безпомилковий. Закриті правові культури характерні для більшості країн з авторитарним і тоталітарним політичними режимами»¹⁰.

Для політичної культури демократичних країн характерне раціональне ставлення з боку суспільства й окремих громадян до політичної еліти і до влади в цілому. Демократичному полі-

тичному устрою, що сформувався природнім шляхом, на думку О.В. Минькович-Слободяник, притаманні «високорозвинена правова культура, високий рівень правосвідомості, прагнення людей захищати надані їм права і свободи»¹¹. На нашу думку, важливим показником такої ситуації постає усвідомлений політичний вибір суб'єкта.

Для визначення конфігурації змістовності філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції важливу роль відіграє характеристика правового менталітету, який відповідає певному типу правової культури. Правовий менталітет відображає сприйняття колективним суб'єктом політико-правових реалій, процесів реформування і функціонування держави і права. Тому І.М. Коваль вважає, що зазначена ознака безпосередньо пов'язана з тим, які реалії політичного життя і в якому обсязі охоплені правовим менталітетом, адже від цього залежить «взаємозв'язок правового і політичного менталітету. Політичний характер правового менталітету знаходить вияв у тому, що поряд з іншими сферами життя суспільства право регулює і політичну його складову»¹².

У процесі політичного вибору регулятивна функція правового менталітету здійснюється за посередництва усвідомлених та неусвідомлених правових настанов і ціннісно-правових орієнтацій, синтезуючи інші джерела правової активності. Результатом такої регуляції постає «реакція людини, що знаходить вияв у правомірній або протиправній поведінці. І.М. Коваль наголошує, що це дає змогу визначити роль правового менталітету як внутрішнього, особистісного механізму регулювання поведінки (діяльності) індивідів»¹³. Такий механізм набуває особливої значущості в контексті правової регуляції політичного вибору, оскільки він забезпечує волевиявлення людини як суб'єкта правосвідомості.

У сучасній правовій, політичній та соціологічній науках поведінка людини як суб'єкта політичного вибору розглядається передусім як особлива форма політичної активності або опосередкована політична дія. Вона є тією формою вияву політичної поведінки громадян, що визначає їх правову компетенцію щодо делегування власних владних повноважень шляхом персоніфікації засобами виборчого процесу. «Правова культура як

найбільш універсальний засіб реалізації соціально-політичних орієнтацій учасників виборчого процесу є результатом впливу на них цілої низки соціальних, економічних, політичних, правових, культурних чинників¹⁴.

Збереження й удосконалення демократичної конфігурації змістовності філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції значною мірою залежить від результатів правосвідомого волевиявлення, активності та відповідальності громадян за реалізацію своїх конституційних прав. Підтримуємо думку В. Носкова, що «підвищення політико-правової культури суб'єктів політичного вибору передбачає: створення належних умов для набуття широкими верствами населення знань законодавства про вибори, а також вміння застосовувати їх на практиці; сприяння підвищенню правосвідомості й активності виборців у сфері реалізації їх конституційних прав; запобігання порушенням законодавства про вибори у процесі його застосування; підвищення кваліфікації фахівців у сфері виборчого процесу (зокрема, членів виборчих комісій); надання консультацій кандидатам, їх довіреним особам, політичним партіям, виборчим блокам партій, їх уповноваженим особам у вдосконаленні ділових, організаторських навичок у роботі з виборцями, ЗМІ; надання методичної допомоги органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування щодо практичного застосування законодавства про вибори та референдуми»¹⁵.

У контексті правової регуляції політичного вибору актуалізується і проблема підвищення електоральної культури. Зазначене поняття охоплює досвід, знання, норми, навички людей, соціальних спільнот, політичних інститутів, пов'язані з участю у виборах органів влади. Відповідно електоральна культура включає правові орієнтації, які визначають позиції громадян у політичному виборі.

Електоральна культура, як вважає В.В. Бунь, має певні особливості (часову й територіальну «прив'язку», залежність від комунікативних каналів, своєрідну ритміку – тривалий час вона перебуває в латентному стані й актуалізується в періоди виборчих кампаній). Вчений пропонує, що оскільки «електоральна культура перебуває у стані постійної трансформації, її удосконалення нерозривно пов'язане з питанням правової освіти.

Форми останньої можуть бути різними («круглі столи», конференції, семінари й тренінги, видання літератури), що має сприяти досягненню її загальної мети — піднесенню електоральної культури кожного виборця, а не конкретної групи людей»¹⁶.

Значний обсяг політики реалізується у формі права. Тому І.М. Коваль пропонує, що право може розглядатися як складова політики, яка виражається в законодавчій формі. «Сфера публічного права є тією цариною, де регулюються суспільні відносини політичного характеру, де норми права регулюють суспільні відносини в сфері державного і суспільно-політичного життя»¹⁷.

Право як порядок у соціумі одночасно є антиподом безладу і хаосу. Як зазначає А. Козловський, «воно виражає об'єктивну потребу суспільства у певному порядку самоорганізації. Об'єктивний характер зазначеної соціальної потреби породжує примусовий характер певного типу самоорганізації суспільства. Отже, нав'язувальний характер політичного ладу засвідчує силову природу права. Безсиле, безвладне право так само не є правом, як і ненормативна політична влада — не влада»¹⁸.

Саме праву належить одна із провідних ролей у забезпеченні стабільності і сталості функціонування політичної системи правової держави, важливою умовою розвитку якої постає синхронізація розвитку права з динамікою соціально-політичного життя та економічних процесів у суспільстві. Сучасне розуміння сутності правової держави характеризується певними загальними ознаками, до яких належать: закріплення у Конституції та інших законах основних прав людини; взаємна відповідальність особи і держави; наявність високої демократичної культури. Принципове значення для функціонування правової держави має чіткий поділ повноважень між гілками влади, а також юридична захищеність особи. Тільки у межах правової держави демократичні інститути здатні реалізувати повною мірою свій потенціал, зокрема у захисті приватного життя громадян, громадянського суспільства від формалізованих, політичних утворень соціуму. «Важливим джерелом стабільності демократичних інститутів є культура буття свободи, що характеризується відповідальністю, компетентністю, мобільністю громадян, їх здатністю ефективно діяти за умови обмежених владних та економічних ресурсів, у ситуаціях ризику і спровокованих загроз»¹⁹. Правова регуляція

політичного вибору належить до умов, що гарантують дотримання подібного стану.

Призначення правової держави полягає в створенні міцних юридичних передумов становлення і розвитку громадянського суспільства як сфери приватного, різноманітних об'єднань, громадських рухів і публічної комунікації. Наявність принципу верховенства права зумовлює взаємодію правової держави і громадянського суспільства як однакових за своєю природою систем соціально-політичного організму.

Як слушно зауважує Г. Матвеева, що взаємна відповідальність, партнерські відносини між громадянами та владою є оптимальним способом політико-правових взаємовідносин у правовій державі. Тому, на думку дослідника, «правовій державі має відповідати демократична система, де функціонує режим конституційного правління, діють розвинена і несуперечлива правова система, ефективна й незалежна судова влада, реальний розподіл функцій між різними гілками влади, механізми взаємоконтролю та взаємостримання»²⁰. А.Х. Халитова, у свою чергу, вважає, що відповідно у процесі визначення змістовності філософії політичного вибору «політологічний підхід не має протиставлятися правовому підходу, тим більше — його ігнорувати. Зазначені підходи характеризують два різні аспекти в дослідженні політичного вибору і в своїй сукупності дають цілісне уявлення про його сутність»²¹.

Отже, визначення теоретико-методологічних засад дослідження філософії політичного вибору передбачає всебічну характеристику цього феномена. У новітню добу політичний вибір постав об'єктом вивчення політичної науки, яка запропонувала низку дослідницьких підходів до його сутності: соціологічний, соціально-психологічний, раціонально-поведінковий. Найбільшого поширення в сучасному філософсько-політологічному дискурсі набула теорія раціонального вибору, що, однак, не зупиняє подальшого дослідження феномена політичного вибору.

Різні моделі політичного вибору дають змогу детально простежити його зміст, форми, типи, а також визначити головні аспекти дослідження процесу політичного вибору, до яких належать філософський, естетичний, соціологічний, психологічний,

правовий. Необхідність їх комплексного розгляду зумовлена своєрідністю політичного вибору як феномена суб'єктно-об'єктного ряду.

Проблеми філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції охоплюють інституційні, законодавчі, нормативно-правові проблеми здійснення політичного вибору. Різниця у вирішенні зазначених проблем у тоталітарних, авторитарних, демократичних політичних системах дає змогу визначати певну конфігурацію змістовності політичного вибору залежно від конкретних умов. Головними критеріями такої конфігурації постають правова культура і правовий менталітет, утвердження яких створює підґрунтя для функціонування інститутів правової держави. Можна стверджувати, що поза межами правової регуляції політичний вибір втрачає реальну змістовність.

1. Шведа Ю.Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. С. 462.
2. Бучин М.А. Еволюція демократичних принципів виборів та особливості їхньої реалізації в Україні: автореф. дис. ... д-ра політ. н.: 23.00.02; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2016. С. 42.
3. Скрипник Є. Правова культура та її значення в духовному розвитку особистості. *Релігія та Соціум*. 2016. №1—2(21—22). С. 88—94.
4. Волковицька Н.О. Проблеми деформації правової свідомості і розвиток демократії в Україні. *Держава і право*. 2009. Вип. 46. С. 63—69.
5. Бучин М.А. Цит. праця. С. 42.
6. Носков В. Правосвідомість у соціально-політичному розвитку людини. *Політичний менеджмент*. 2005. № 5. С. 125—133.
7. Козюбра М.І. Дотримання вимог верховенства права — запорука забезпечення виборчих прав громадян та потреб суспільства. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11426/Kozyubra_Dotrymannya_vymoh_verkhovenstva.pdf?sequence=1.
8. Ключковський Ю.Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство. Київ: Час друку, 2011. С. 132.
9. Шведа Ю.Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. С. 462.
10. Співак В. Проблеми розвитку правової культури виборів: зарубіжний та український досвід. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2007. №1(7). С. 56—65.
11. Минькович-Слободяник О.В. Співвідношення правової і політичної культур: до постановки проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2013. №3. С. 34—37.
12. Коваль І.М. Правосвідомість особи як критерій визначення її правового менталітету. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 825. С. 155—161.
13. Там само. С. 160.
14. Співак В. Цит. праця. С. 56.
15. Носков В. Цит. праця. С. 212.
16. Бунь В.В. Електоральна культура як фактор електоральної поведінки. URL: <https://sci.house/>

menedjment-scibook/elektoralna-kultura-yak-faktor-elektoralnoji. html. **17.** Коваль І.М. Цит. праця. С. 159. **18.** Козловський А.А. Право як пізнання: Вступ до гносеології права. Чернівці: Рута, 1999. 295 с. **19.** Бойчук М.А. Демократичний процес в Україні: проблема вибору і механізмів реалізації: автореф. дис. ... д-ра ф. н.: 09.00.03; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К., 2012. 30 с. **20.** Матвеева Г. Політико-правові колізії в Україні як предмет політологічних досліджень. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2011. Вип. 1. С. 259—269. **21.** Халитова А.Х. О политологическом понимании понятия «выборы». *Филология и культура.* 2006. № 5. С. 56—61.

References

1. Shveda Yu.R. Vybery ta vyborchi systemy. Yevropeiski standarty ta dosvid dlia utverdzhenia demokratii v Ukraini. Lviv, 2010. S. 462. **2.** Buchyn M.A. Evoliutsiia demokratychnykh pryntsyviv vyboriv ta osoblyvosti yikhnoi realizatsii v Ukraini: avtoref. dys. ... d-ra polit.n.: 23.00.02; Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Lviv, 2016. S. 42. **3.** Skrypnyk Ye. Pravova kultura ta yii znachennia v dukhovnomu rozvytku osobystosti. *Relihiia ta Sotsium.* 2016. №1—2(21—22). S. 88—94. **4.** Volkovytska N.O. Problemy deformatsii pravovoi svidomosti i rozvytok demokratii v Ukraini. *Derzhava i pravo.* 2009. Vyp. 46. S. 63—69. **5.** Buchyn M.A. Tsyt. pratsia. S. 42. **6.** Noskov V. Pravovidomist u sotsialno-politychnomu rozvytku liudyny. *Politychnyi menedzhment.* 2005. № 5. S. 125—133. **7.** Koziubra M.I. Dotrymannia vymoh verkhovenstva prava — zaporuka zabezpechennia vyborchykh prav hromadian ta potreb suspilstva. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11426/Koziubra_Dotrymannya_vymoh_verkhovenstva.pdf?sequence=1. **8.** Kliuchkovskiy Yu.B. Vyborchi systemy ta ukrainske vyborche zakonodavstvo. Kyiv: Chas druku, 2011. S. 132. **9.** Shveda Yu.R. Vybery ta vyborchi systemy. Yevropeiski standarty ta dosvid dlia utverdzhenia demokratii v Ukraini. Lviv, 2010. S. 462. **10.** Spivak V. Problemy rozvytku pravovoi kultury vyboriv: zarubizhnyi ta ukrainskyi dosvid. *Visnyk Tsentralnoi vyborochoi komisii.* 2007. №1(7). S. 56—65. **11.** Mynkovych-Slobodianyuk O.V. Spivvidnoshennia pravovoi i politychnoi kultur: do postanovky problemy. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava.* 2013. № 3. S. 34—37. **12.** Koval I.M. Pravovidomist osoby yak kryterii vyznachennia yii pravovoho mentalitetu. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika».* Yurydychni nauky. 2015. № 825. S. 155—161. **13.** Tam samo. S. 160. **14.** Spivak V. Tsyt. pratsia. S. 56. **15.** Noskov V. Tsyt. pratsia. S. 212. **16.** Bun V.V. Elektoralna kultura yak faktor elektoralnoi povedinky. URL: <https://sci.house/menedjment-scibook/elektoralna-kultura-yak-faktor-elektoralnoji.html>. **17.** Koval I.M. Tsyt. pratsia. S. 159. **18.** Kozlovskiy A.A. Pravo yak piznannia : Vstup do hnoseolohii prava. Chernivtsi: Ruta, 1999. 295 s. **19.** Boichuk M.A. Demokratychnyi protses v Ukraini: problema vyboru i mekhanizmv realizatsii: avtoref. dys. ... d-ra f. n. : 09.00.03; Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova. Kyiv, 2012. 30 s. **20.** Matvieieva H. Polityko-pravovi kolizii v Ukraini yak predmet politolohichnykh doslidzhen. *Visnyk Lvivskoho*

universytetu. Seriia filos.-politoh. studii. 2011. Vyp. 1. S. 259—269.
21. Khalytova A.Kh. O polytolohycheskom ponymanuu poniatiya «vybory». *Fylohohyia y kultura. 2006. № 5. S. 56—61.*

Gioane Iryna. Philosophy of legal support of political choice

For the determining the configuration of a content of the philosophy of political choice in the context of its legal regulation, it is necessary first of all to take in consideration the direct connection of the phenomenon of political choice (and accordingly the procedure of elections) with a certain type of political system existing in the state. If the basis of the political structure of the state is totalitarianism or oligarchy, then the legal culture in it will be controlled and characterized by numerous violations of human rights and freedoms. The political choice in totalitarian systems is actually nullified as the elections become a tool for the realization of the domination of a certain political force, under the strict control of the party and state bodies. Accordingly, the opposition has no opportunity to participate in the elections and express their views. This eliminates the alternative as a necessary condition for real political choice. The dissident movements may become the most important manifestation of political choice, opposition to the ruling regime in a totalitarian society. The definition of theoretical and methodological foundations of study of the philosophy of political choice which involves a comprehensive description of this phenomenon is considered. Political choice in the modern age was the object of studying political science, which offered a number of research approaches to its essence: sociological, socio-psychological, rational-behavioral. Problems of the philosophy of political choice in the context of its legal regulation cover the institutional, legislative, regulatory and legal problems of political choice. The difference in the solution of these problems in totalitarian, authoritarian, democratic, and political systems makes it possible to determine a certain configuration of the content of a political choice, depending on the specific conditions. The main criteria of such configuration are the legal culture and legal mentality, the establishment of which forms the basis for the functioning of the constitutional state institutions. One can be affirmed that beyond the limits of legal regulation, the political choice loses the real meaning and meaningfulness. Analysis of recent research and publications. Today the problems of political choice legal support are described in studies of following modern scientists: V. Andrushchenko, A. Aбыsheva, V. Babkin, O. Babkina, V. Bekh, S. Bulbeniuk, V. Voronkova, M. Holovaty, I. Kresina, V. Korniienko, D. Leontiev, M. Mykhalchenko, R. Oleksenko, P. Slipets, etc. The main purpose of the study is to investigate the configuration of the content-richness of the political choice philosophy in the context of its legal regulation. It should be noted that the solution of this scientific problem in such a formulation has never been implemented and is currently under development. The purpose of scientific research is to conceptualize the phenomenon of the philosophy of the political choice legal support in contemporary time. The purpose of the study is the philosophical comprehension of the political choices legal support in the everyday life realities, detection of gaps and providing

practical guidance on how to solve them. The study object is the philosophical reflection of the political choice legal support. The study subject is the problems of the political choice philosophy in the context of its legal regulation, covering the institutional, legislative, regulatory problems of political choice making. The methodology of the study is a system of general scientific and general complementary research methods. It was used the method of systematic and deductive analysis, structural-functional, historical and comparative analysis, etc. The problems of the political choice philosophy in the context of its legal regulation cover institutional, legislative, regulatory and legal problems of political choice making. The difference between solving these problems in totalitarian, authoritarian, democratic political systems allows determining a certain configuration of the political choice content-richness, depending on the specific conditions. The main criteria for such a configuration are the legal culture and legal mentality, the approval of which creates the basis for the functioning of the constitutional state institutions. It can be affirmed that outside of legal regulation, political choices lose real content-richness.

Key words: person, politics, political choice, challenging outlook statements, political culture choice.